

70 שנה למערכות

רב-אלוף משה דיינ (1915-1981)
הרמטכ"ל הרביעי של צה"ל, בין היתר בעת מבצע קדש.
היה שר הביטחון במלחמת ששת הימים ובמלחמת יום
הכיפורים

מערכות קי"ח-קי"ט, אפריל 1959

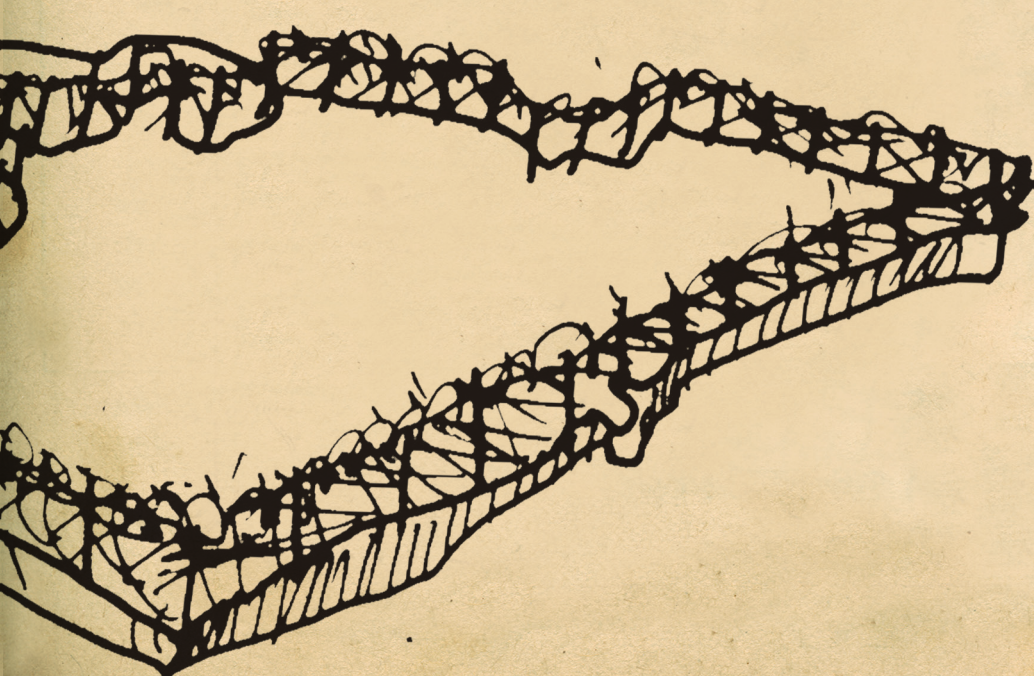
מחשבות על מעמדנו

שני הצדדים מוכנים לכאורה למצב של "לא מלחמה ולא שלום". אך השאלה היא על מה הדגש: על "לא מלחמה" או על "לא שלום"? והנה, הערבים אינם מוכנים למצב שישראל תהיה ותפתח כאילו אין מלחמה, ואילו ישראל אינה מוכנה לשאת מצב שאין בו שלום מינימלי לתושביה ולפיתוחה. אם מצב זה לא ישתנה, עלולה המתיחות לגבור ולהביא להתפוצצות ולמלחמה - גם אם אף אחד מן הצדדים לא יתכוון להגיע לכך, אלא די בכך שהוא יכבד השתלשלות אפשרית זו על פני ויתור על מדיניותו.

*

אינני אומר שבכל המקרים הדרך היא כוח. אני רק מביא עובדות המראות כי ביחסם הנוכחי של הערבים לישראל, כשאין הם

בינינו ובין הערבים שורר מצב של "לא מלחמה ולא שלום", ולכאורה מצב זה מוסכם על ידי שני הצדדים. אבל הערבים, או המצרים, מוכנים למצב של לא מלחמה ולא שלום - בתנאי שלא יהיה שלום. היינו, הם מוכנים לא לעשות מלחמה, בתנאי שמהותו של המצב לא תהיה שלום. הם מוכנים ל"לא מלחמה ולא שלום" בתנאי שהפליטים לא ייושבו, הנגב לא יושקה, הסואץ יהיה סגור, אילת תישאר נצורה, טבעת החרם תהודק, פידאיון יאורגנו וכו'. ישראל מוכנה למצב של "לא מלחמה ולא שלום" - בתנאי שבתחומי גבולותיה וזכויותיה לא תהיה מלחמה. ישראל מוכנה לחיות ללא שלום עם הארצות הערביות, בתנאי שמהותם של חיים אלה לא תיהרס על ידי מלחמה, בתנאי שתוכל ליישב, להשקות, לשוט בימים ולנהל אורח חיים תקין של חיים אזרחיים.

*

בהכרעות השונות העלולות לעמוד בפני מדינת ישראל אין השאלה רק "למה ישראל תהיה מוכנה?" או "אילו צעדים תהיה ישראל מוכנה לנקוט בדרך מדיניות הביטחון?" יש עוד פרט קטן: מה תהיה ישראל מסוגלת לעשות, מה צה"ל יהיה מסוגל לעשות. לא מספיק אומץ הלב של מדינת ישראל ושל עם ישראל, צריך גם כלי ביצוע שיהיה מסוגל ללכת ולעשות אותם דברים שמדינת ישראל, אם תרצה, תרצה אותם במצב יחסי כוחות חמורים או בתנאים פוליטיים קשים - ובתנאים אלה להביא לניצחון.

(28.3.57)

*

מהן החובות שמוטלות על העם היושב במדינה כזאת, במצב כזה? אם הוא רוצה לחיות - והוא רוצה לחיות - צריך הוא להיות מוכן לפעול מהר, לגייס מהר את המילואים, לעשות פעולות מהירות, ובמקרה של התקפה עליו - הקפיץ מופעל, ומקימים אותם כוחות שמקימים גם לקיום היש וגם לתגובות. והתגובה הראשונה - לעצור את ההתקפה הבאה ממול ולהבטיח מרחק הנחון על מנת לאפשר לגבש את הכוח בכללו.

*

הנכון הוא שכיום, ביחסי האיבה הקיימים בינה לבין הערכים, הנקבעים על ידי הערבים, יכולה מדינת ישראל לגנון ולשמור על מה שיש לה - נאמר זאת בלשון ציורית - בטווח אורך חרבו של צה"ל.

(5.1.1956)

מוכנים לאיזה הסדר שהוא איתנו, אנו נאלצים לבחור בין הברירה של שימוש בכוח להבטחת זכויותינו וחיינו לבין הוויתור עליהם. מסופקני אם יש דרך אחרת אשר תבטיח את שלומנו. מדינת ישראל ניסתה ללכת בדרך אלטרנטיבית. בזמנו הפעילה ישראל את סעיף 21 של הסכם שביתת הנשק וקראה לירדן לשיחות ודיונים משותפים על הגשמת הסכם זה. לפי סעיף 21 של הסכם שביתת הנשק חייבת ירדן להיענות ולדון על היחסים בינה לבין ישראל. ירדן לא באה, אלא כאשר היה צריך להוקיע את ירדן על כך שלא באה, "התנדב" מזכיר האו"ם דאג המרשלד ואמר: "ירדן לא באה, משום שאני לא הזמנתי אותה", אף על פי שלפי הסכם שביתת הנשק אין לו כל סמכות שלא להזמין. ואחרי כן באה ההצעה המפורסמת בעלת 11 סעיפים שהוגשה מטעם מעצמות המערב אשר אמרו: אם הערבים אינם רוצים לשבת איתכם, נהיה אנחנו המתווכים. והם הציעו הצעות שישראל לא יכלה לקבלן.

*

אמרתי כי אין לדעת אם הערבים ירצו לוותר על מדיניות האיבה הפעילה שלהם כלפי ישראל, אך בוודאי שיוכלו לעשות זאת מבלי שייפגעו על ידי כך - אם ירצו בדבר. אך התוכל ישראל לשנות את דרכה? מהותה של המדינה היא כבניין ולא בחורבן. ואף על פי כן התוכל לוותר על דרכה - גם אם המשך דרכה עלול להביא עליה מלחמה? במידה שהשאלה היא בניין או חורבן - אין ספק שכל מאמץ צריך להיעשות לשם מניעת החורבן והבטחת הבניין. אך במצבנו לא כל שלום הוא בניין, ולא כל מלחמה היא חורבן.

(15.1.56)

